

شناسایی دلایل تمایل و عدم تمایل دانش‌آموزان به انتخاب رشته هنر (مطالعه موردی دانش‌آموزان دختر پایه اول

متوسطه منطقه ۲ شهر تهران)

نذرا برابری مقدم می‌تسمدی ** و اصغر شیرینی ***

چکیده

هدف این پژوهش، شناسایی عوامل مؤثر بر تمایل و عدم تمایل به انتخاب رشته هنر بود. روش تحقیق توصیفی (پیمایشی) و جامعه آماری آن دانش‌آموزان دختر مدارس دولتی اول متوسطه منطقه ۲ شهر تهران به تعداد ۲۱۰۵ نفر بودند که از بین این جامعه تعداد ۳۲۷ نفر به عنوان نمونه به روش تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه‌ای محقق ساخته در مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت بود که روایی صوری و محتوایی آن به وسیله اساتید و خبرگان تأیید شد. پایایی ابزار به کمک اجرای آزمایشی و ضریب آلفای کرونباخ (۰/۷۷) محاسبه شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های $k-s$ ، تحلیل عاملی و فریدمن استفاده شده است. نتایج به دست آمده نشان داد که به ترتیب اولویت، خصوصیات فردی، عوامل خانوادگی، مدرسه و معلمان و مشاوران، تأثیر همسالان و دیگران چهار عاملی هستند که در تمایل دانش‌آموزان به رشته هنر تأثیر دارند. همچنین نتایج تحقیق بیان‌کننده آن بود که به ترتیب اولویت، عوامل خانوادگی، مدرسه و معلمان و مشاوران، تأثیر همسالان و دیگران و در نهایت خصوصیات فردی چهار عاملی هستند که در عدم تمایل دانش‌آموزان به رشته هنر تأثیر دارند. شناسایی و بررسی این عوامل می‌تواند در فرآیند هدایت تحصیلی دانش‌آموزان مفید باشد.

کلید واژه‌ها: انتخاب رشته، رشته هنر، هنرستان فنی و حرفه‌ای، هنرستان کار و دانش، پایه اول متوسطه

* نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی دانشگاه تهران، ایران ebrahimi.mn@ut.ac.ir

** کارشناس ارشد تحقیقات آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، ایران

*** استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، ایران

مقدمه

آموزش، یک نقطه شروع مشترک برای آینده همه رشته‌های هنری است. آموزشی که به دنبال تبدیل شدن، تغییر، تحول و یافتن عناصر خلاقیت است، نه به دنبال ارائه مهارت و تخصص. بنابراین، لازمه این آموزش، یافتن استعداد و هدایت آن است (الساگر و شوکران، ۲۰۱۴)

نقطه عطف یک آموزش حرفه‌ای، انتخاب رشته تحصیلی مناسب در مدرسه است. انتخابی که تأثیر زیادی بر زندگی حرفه‌ای و پیشرفت‌های آینده دانش‌آموز دارد و نمی‌توان آن را به عواطف گذرا، تصور و تخیل، پیش‌بینی‌های خوش‌بینانه و مفاهیم عوامانه واگذار کرد (احمد، شریف و احمد، ۲۰۱۷)

تحقیقات زیادی وجود دارد که نشان می‌دهد انتخاب رشته اشتباه، پیامدهایی چون افت تحصیلی و ترک تحصیل (انجل، وان برگر، کلین و خاپوا، ۲۰۱۷)، بی‌انگیزگی (واتسون، مک ماهون، فاکسکرافت و الس، ۲۰۱۰) و کاهش خودکارآمدی (کیم و چوی، ۲۰۱۶) را به دنبال خواهد داشت. از سوی دیگر انتخاب یک رشته تحصیلی مناسب و متناسب با علایق، توانایی و استعدادها دانش‌آموز می‌تواند تأثیر بسیار زیادی بر کیفیت زندگی او داشته باشد، چرا که بسیاری از تصمیم‌هایی که دانش‌آموز در آینده خواهد گرفت به صورت مستقیم و غیر مستقیم تحت تأثیر رشته دبیرستانی او است.

به همین دلیل است که در دوران تحصیل یک دانش‌آموز، مقطع متوسطه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و در واقع یکی از مهم‌ترین تصمیماتی که دانش‌آموز (و شاید والدین و اطرافیان او) در دوران تحصیل می‌گیرند، انتخاب رشته در دبیرستان، هنرستان‌های فنی حرفه‌ای یا کار و دانش است. این موضوع به یکی از دغدغه‌های اصلی و اساسی دانش‌آموزان پایه اول متوسطه، تبدیل شده است. چرا که این تصور وجود دارد که با این انتخاب، آینده شغلی و حتی کیفیت زندگی خود را تضمین می‌کنند.

فارغ التحصیلان سال اول دبیرستان بر اساس علاقه، استعداد و عملکرد تحصیلی خود در

1. Alsaggar & Shukran
2. Ahmed, Sharif & Ahmad
3. Engel, van Burg, Kleijn & Khapova
4. Watson, McMahon, Foxcroft & Els
5. Kim & Choi

دوره آموزشی و پس از سنجش آمادگی آن‌ها، به یکی از مسیرهای زیر هدایت می‌شوند:

(۱) شاخه نظری؛ (۲) شاخه فنی و حرفه‌ای؛ (۳) شاخه کار و دانش

دانش‌آموزان با انتخاب رشته، مسیر تحصیلی خود را انتخاب می‌کنند و به تحصیلات خود در این مقطع ادامه می‌دهند. رشته تحصیلی اگر درست و صحیح انتخاب شود، می‌تواند زمینه دانش و توانایی را تعیین کند. در انتخاب درست، باید ویژگی‌های دانش‌آموز از جمله میزان بهره هوشی، نمرات تحصیلی، نقاط ضعف و قوت در دروس مختلف، استعداد و میزان علاقه‌مندی بررسی شود. اگر دانش‌آموز بتواند رشته‌ای را انتخاب کند که با توانایی‌ها و علاقه‌هایش مطابقت داشته باشد تا حد زیادی توانسته در مسیری قدم بردارد که به موفقیت ختم می‌شود. میزان علاقه‌مندی هر قدر در رشته انتخابی بیشتر باشد، باعث تلاش و کوشش بیشتر برای رسیدن به هدف می‌شود (قاسمی، ۱۳۷۶).

با توجه به آن که هر ساله جمع کثیری از دانش‌آموزان بدون شناخت کامل یا به دلیل عدم توانایی علمی لازم برای ورود به رشته‌های نظری وارد شاخه‌های فنی حرفه‌ای و کار و دانش به خصوص رشته‌های هنری می‌شوند، شناخت عواملی که به انتخاب رشته تحصیلی دانش‌آموزان در دوره دبیرستان/هنرستان منجر می‌شود، ضروری به نظر می‌رسد. زیرا انتخاب نامناسب رشته تحصیلی موجب پدید آمدن تأثیرات نامطلوب روانی، اجتماعی، اقتصادی یا تغییر رشته تحصیلی و در نهایت به هدر رفتن بهترین ایام عمر و اتلاف هزینه‌های مادی و معنوی خواهد شد.

این پژوهش در نظر دارد با شناسایی عوامل مؤثر بر انتخاب رشته هنر، این عوامل را از نظر دانش‌آموزانی که در مرحله انتخاب رشته تحصیلی خود هستند، اولویت‌بندی کند. بر این اساس هدف تحقیق شناسایی دلایل تمایل یا عدم تمایل دانش‌آموزان به انتخاب رشته هنر است و سعی دارد به سؤال‌های زیر پاسخ دهد:

سؤال اصلی: دلایل تمایل یا عدم تمایل دانش‌آموزان به انتخاب رشته هنر کدامند؟

سؤال‌های فرعی:

۱- عوامل مؤثر در گرایش دانش‌آموزان به رشته هنر کدامند؟

۲- اولویت‌بندی عوامل مؤثر در گرایش دانش‌آموزان به انتخاب رشته هنر چگونه است؟

۳- عوامل مؤثر در عدم گرایش دانش‌آموزان به انتخاب رشته هنر کدامند؟

۴- اولویت‌بندی عوامل مؤثر در عدم گرایش دانش‌آموزان به انتخاب رشته هنر چگونه

است؟

هنر در قرن بیست و یکم با چالش‌های متعددی مواجه است؛ عواملی چون گسترش سریع بازارهای هنری مختلف، تغییر ساختار اقتصادی بودجه عمومی کشورها برای هنر و آموزش هنر، اعمال الگوهای نئولیبرالیستی در موفقیت نهادها و سازمان‌ها، تغییر در تعریف کار هنری و هویت هنری و همچنین تغییر در تعریف مخاطبان و مشارکت‌کنندگان، در کنار نوآوری‌های تکنولوژیکی و فناوری ارتباطات، نقش هنر در جامعه را تغییر داده است و آن را به یکی از موضوعات مهم در جامعه و روند رشد آن تبدیل کرده است (الکساندر و بولر^۱، ۲۰۱۴).

هنر علاوه بر بیان احساسات که با تفریح و لذت نیز همراه است، نقش بسیار شایان‌توجهی داشته و می‌تواند در یادگیری و آموزش و پرورش و رشد شخصیت افراد جامعه، بهبود رفتارهای اخلاقی و اجتماعی و رها شدن از فشارها و تعارضات روانی در خود هنرمند و مخاطب و به عبارتی بهداشت روانی جامعه نقشی بی‌بدیل داشته باشد. از این رو ضمن تأکید بر نقش هنر و ضرورت کاربرد سنجیده و برنامه‌ریزی شده آن در آموزش و پرورش و بهداشت روانی، به مفهوم کلی، بر استفاده مناسب از هنر در جهت پرورش ابعاد اخلاقی و معنوی شخصیت انسان، به ارزش‌های اصیل آن تأکید می‌شود (غنی پارسا، ۱۳۹۰).

یکی از کارکردهای خاص هنر و هنرمند، توجه به ویژگی‌ها، پدیده‌ها و ادراک حسی و غنا بخشیدن به تصور و تخیل آن‌هاست. علم و هنر دو منبع معتبر هستند و از یافته‌های متکی بر فرایندهای زیباشناسی در تعلیم و تربیت نیز می‌توان استفاده کرد. دیویی بیان می‌کند که هنر منبع هدایت، دانش و ارزش‌های زیباشناختی است (فارنگا و نس^۲، ۲۰۱۵).

گاردنر در طراحی یک برنامه درسی ویژه آموزش هنر، به تلفیق دانش تولیدی، ادراکی و تأملی در تولید هنری دانش‌آموزان تأکید کرده است. هنر یک شریک فعال در گسترش دانش علمی و روشن کردن مسیر پژوهش است. دانش‌آموزان می‌توانند، مهارت‌های مرتبط با حل مسئله و تصمیم‌سازی را در حین تلفیق هنر و علوم یاد بگیرند (چزین و زاندز^۳، ۲۰۰۶).

1. Alexander & Bowler
2. Farnga & Ness
3. Chessin & Zander

بر اساس تعریف یونسکو^۱ (۲۰۱۷)، آموزش فنی و حرفه‌ای شامل آموزش‌هایی است که به منظور ایجاد مهارت و توانایی برای احراز شغل، حرفه و کسب و کار به افراد ارائه می‌شود و یا با افزایش کارایی فرد موجب کاهش هزینه و ارتقاء کیفیت زندگی او می‌شود.

آموزش هنر، هنرجویان را برای درک معنا بین فرم و محتوا، آشنا می‌کند و آن‌ها را توانا می‌کند که در دیدن و شنیدن پدیده‌های مختلف از ویژگی‌های زیبایی شناختی بهره ببرند و پدیده‌ها را صرفاً از جنبه علمی آن‌ها نبینند. هنر در اصل امکان آزادسازی ظرفیت‌های خلاق و آفرینش‌گرایانه هنرجویان را فراهم می‌کند که در اصل در منابع غربی و روش‌های تعلیم و تربیت منسوخ شده است. به این معنا که هنر به آموزش هم نیازی ندارد، بلکه به خودی خود به صورتی خودجوش در افراد پدید می‌آید. این نوع نگاه، هنر و آموزش را در آموزش‌های مدرسه‌ای مهم نمی‌داند (فارنگا و نس، ۲۰۱۵).

هدف کلی رشته در دوره سه ساله هنرستان، تربیت نیروی انسانی متعهد و کارآمدی است که بتواند علاوه بر انجام وظایف شهروندی، با استفاده از آموخته‌های خویش در مشاغل مربوط، مشغول به کار شوند. به طور کلی رشته‌های هنری به شش دسته تقسیم می‌شوند که عبارت هستند از:

- ۱- هنرهای تجسمی: نقاشی، گرافیک، عکاسی، تصویرسازی، حجم‌سازی
- ۲- هنرهای کاربردی: صنایع دستی، سفالگری، نگارگری، فرش، طراحی دوخت و لباس
- ۳- هنرهای نمایشی: بازیگری، سینما، انیمیشن (پویا نمایی)
- ۴- موسیقی
- ۵- معماری و شهرسازی
- ۶- سایر رشته‌های مرتبط با هنر (مانند موزه‌داری و مرمت آثار باستانی) (افشار مهاجر، ۱۳۹۱)

انتخاب رشته دوران متوسطه، یکی از انتخاب‌های مهم و اثرگذار در زندگی است. انتخابی که جهت بسیاری از اتفاقات و فعالیت‌های زندگی دانش‌آموزان را تعیین می‌کند. بر اساس ادبیات موجود، عوامل مؤثر شناخته شده در انتخاب رشته تحصیلی را می‌توان به دو بخش تقسیم کرد:

عوامل فردی و درونی: ۱- استعداد و توانایی ذهنی؛ ۲- علاقه و رغبت؛ ۳- ویژگی‌های شخصیتی؛ ۴- معلومات و مهارت؛ ۵- سوابق تحصیلی و آزمون‌های معلومات؛ ۶- نیازهای شخصی؛ ۷- جنسیت؛ ۸- تجارب شخصی

عوامل محیطی و اجتماعی: ۱- مبانی فرهنگ؛ ۲- طبقه اجتماعی؛ ۳- موقعیت جغرافیایی؛ ۴- وضع اقتصادی؛ ۵- تغییرات صنعتی؛ ۶- دین؛ ۷- اقوام و دوستان؛ ۸- مدرسه؛ ۹- خانواده؛ ۱۰- هدایت و راهنمایی تحصیلی.

در کنار عوامل یاد شده، برخی تحقیقات نیز نشان می‌دهد که انتخاب رشته دانش‌آموزان دختر و دانش‌آموزان پسر نیز دارای تفاوت‌هایی است. تبعیض بین فرزندان، کنترل دختران در برابر پسران، تسلط بیش از حد والدین و بی‌اطلاعی دانش‌آموزان دختر از بازار کار، در انتخاب رشته آن‌ها مؤثر بوده و دانش‌آموزان دختر در سال اول مقطع متوسطه با در نظر گرفتن شرایط موجود، محدودیت‌ها و امکاناتی که در اختیار دارند به انتخاب شغل آینده و رشته تحصیلی متناسب با آن اقدام می‌کنند. به طوری که بتوانند هم به علایق و آرزوهای واقعی خود جامعه عمل ببوشاند و هم بر اساس توانایی‌ها و استعدادهایش موقعیت بهتری را در زندگی اتخاذ کند (بیدختی و دارایی، ۱۳۹۰؛ تایلر^۱، ۱۹۹۷).

موسوی (۱۳۹۲) در پژوهش خود نشان داد که بین عوامل هدایت تحصیلی، گروه همسالان و احتمال قبولی آسان‌تر در دروس فنی و حرفه‌ای با گرایش به رشته‌های فنی و حرفه‌ای و کار و دانش رابطه معناداری وجود دارد و بین سایر عوامل از قبیل نگرش خانواده‌ها، نظرات دبیران، امید به اشتغال، عدم ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر، محتوای دروس، نیاز جامعه، عوامل اقتصادی، امکانات کارگاهی و علاقه به امور فنی با گرایش به رشته‌های فنی و حرفه‌ای رابطه معناداری به دست نیامد.

نتایج پژوهش مرادی و اخوان تفتی (۱۳۹۲) نشان داد که عوامل مؤثر بر رضایت از انتخاب رشته به ترتیب شامل علاقه شخصی، اولویت شغلی آینده و توصیه مشاور بوده و نظر والدین کم‌ترین نقش را داشته است.

پژوهش طالع‌زاری (۱۳۹۵) که با هدف بررسی عوامل مؤثر بر هدایت تحصیلی و شغلی

دانش‌آموزان متوسطه انجام شد، نشان‌دهنده آن بود که وسایل ارتباط جمعی، برنامه‌های هفته مشاغل، مشاوران مدرسه، درس برنامه‌ریزی تحصیلی و شغلی و دوستان و آشنایان در آگاهی دادن و ایجاد رغبت‌های شغلی در دانش‌آموزان مؤثر است. همچنین انگیزه و علاقه‌مندی خود دانش‌آموزان، تصورات دانش‌آموزان به نقش حمایت‌گری دولت، تصورات دانش‌آموزان به درآمدزایی، وسایل ارتباط جمعی، درس برنامه‌ریزی شغلی و تحصیلی و مشاوران مدارس در آگاهی دادن به دانش‌آموزان برای انتخاب رشته تحصیلی نقش دارند.

در تحقیقات انجام شده در خارج از ایران، براساس یافته‌های هافمن^۱ (۱۹۷۸) در زمینه گرایش دانش‌آموزان به رشته‌های فنی و حرفه‌ای، والدین نقش مؤثری در زمینه انتخاب رشته تحصیلی دانش‌آموزان ایفا می‌کنند و بین انتخاب رشته دانش‌آموز و تأثیر والدین رابطه معناداری وجود دارد.

در پژوهش‌های جداگانه ایبراهیم، آلوکا، وامبیوا و روبرو^۲ (۲۰۱۴) مشاوران؛ والادز^۳ (۲۰۰۲) عوامل اجتماعی و اقتصادی و نفوذ والدین؛ لیانگ^۴ (۲۰۰۸) اطلاعات معلمان و رسانه‌ها و ماتیسون^۵ (۲۰۰۸) نمرات و سوابق تحصیلی را بر روی انتخاب رشته تحصیلی دانش‌آموزان تأثیرگذار دانسته‌اند.

آدامز و سالومی^۶ (۲۰۱۴) عوامل جنسیت دانش‌آموزان، نفوذ گروه همسالان، انگیزه و انتخاب حرفه‌ای آینده را در انتخاب رشته دانش‌آموزان نیجریه‌ای مؤثر دانستند. وجود معلمان شایسته و تأثیرگذار نیز عوامل دیگری بودند که در رتبه بعدی قرار داشتند.

مک فادن^۷ (۲۰۱۵) در پژوهش خود با تأکید بر اینکه برخی از عوامل مؤثر بر انتخاب رشته دانش‌آموزان در مقطع دبیرستان توسط مدارس و مشاوران و دانش‌آموز قابل تغییر نیست، این عوامل را جغرافیا، مسائل مالی، اعتبار و تعالی علمی، والدین و گروه همسالان و بازار کار معرفی می‌کند.

-
1. Hoffman
  2. Ibrahi , Aloka, Wambiya & Raburu
  3. Valadez
  4. Liang
  5. Mattison
  6. Adams & Salome
  7. McFadden

احمد، شریف و احمد^۱ (۲۰۱۷) در پژوهش خود جلسات مشاوره دانشجویی و سایر مداخلات درمانی، به روزرسانی دانش و اطلاعات دانش‌آموز، سطح طبقه اجتماعی، منابع مالی، مقرون به صرفه بودن و قابلیت کار در آینده را به عنوان عوامل مؤثر در گرایش دانش‌آموزان معرفی کردند.

روش

روش پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی بود. به دلیل محدودیت‌های زمانی و مکانی و همچنین سابقه تدریس نویسندگان مقاله در مدارس دخترانه شهر تهران، جامعه آماری تحقیق شامل کلیه دانش‌آموزان دختر مدارس دولتی سال اول متوسطه منطقه ۲ شهر تهران در سال تحصیلی (۱۳۹۲-۱۳۹۳) به تعداد آن‌ها ۲۱۰۵ نفر بود.

حجم نمونه آماری براساس جدول مورگان ۳۲۷ نفر تعیین و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای از جامعه آماری انتخاب شدند. ابزار تحقیق، پرسشنامه محقق ساخته شامل داده‌های جمعیت شناختی، متغیرها (تحصیلات والدین و دیگر اعضای خانواده، دین، مذهب و...)، اندازه‌گیری متغیرهای تحقیق (شامل پرسش‌های اصلی: علاقه شخصی، توصیه دوستان، والدین، مشاور و معلمان مدرسه، سهولت پذیرش و تأمین آینده شغلی و...) بوده است که این بخش‌ها بر اساس طیف ۵ درجه‌ای لیکرت (شامل گزینه‌های خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) نمره‌گذاری شدند؛ میانگین به دست آمده ملاک هدف پژوهشی قرار گرفت.

برای تأیید روایی صوری و محتوایی از نظر اساتید و خبرگان استفاده شد و گویه‌های پرسشنامه اصلاح شد. برای اطمینان از پایایی ابزار، روی نمونه ۳۰ نفری از جامعه به صورت آزمایشی اجرا و پایایی آن با استفاده از روش ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد که ضریب اعتبار پرسشنامه براساس آلفای کرونباخ ۰/۷۷ برآورد شد که حاکی از اعتبار ابزار اندازه‌گیری می‌داشت.

برای گردآوری داده‌ها از دو روش کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شد. در روش کتابخانه‌ای، مبانی نظری و مؤلفه‌های اولیه مطالعه و شناسایی شد. در روش میدانی، براساس مؤلفه‌های شناسایی شده،

پرسشنامه تدوین و پس از تعیین روایی و پایایی آن بر روی جامعه هدف اجرا شد. داده‌های پژوهش در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی تجزیه و تحلیل شد. در این پژوهش برای توصیف متغیرهای تحقیق از آمار توصیفی و برای پاسخ به سؤالات تحقیق از آمار استنباطی استفاده شد. در سطح آمار توصیفی شاخص‌های تهیه و تنظیم جدول توزیع فراوانی - ترسیم نمودار - شاخص‌های مرکزی و پراکندگی، بر اساس مؤلفه‌هایی مانند، خصوصیات فردی، خانوادگی، مدرسه و همسالان بررسی شد. برای بررسی نرمال و غیر نرمال بودن داده‌های تحقیق از آزمون K-S استفاده شد و در سطح آمار استنباطی که همواره نظر بر این است که نتایج حاصل از مطالعه گروه کوچکی به نام نمونه چگونه به گروه بزرگ‌تری به نام جامعه تعمیم داده شود، از روش تحلیل عاملی استفاده شد. در این آزمون از آزمون‌های بارتلت و KMO نیز استفاده شده است و از آزمون فریدمن به جهت رتبه‌بندی عوامل و متغیرهای پرسشنامه استفاده شد. به منظور تجزیه تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS استفاده شده است.

یافته‌ها

میزان علاقه دانش‌آموز و والدین دانش‌آموز به هنر: همانگونه که جدول ۱ نشان می‌دهد، از کل جمعیت ۳۲۷ نفره مورد مطالعه، تعداد ۵۱ نفر (۱۵/۶ درصد) میزان علاقه خود به رشته هنر را در حد کم، تعداد ۱۶۱ نفر (۴۹/۲ درصد) در حد متوسط و تعداد ۱۱۵ نفر (۳۵/۲ درصد) در حد زیاد گزارش کرده‌اند.

همچنین تعداد ۹۱ نفر (۲۷/۸ درصد) میزان علاقه والدین‌شان به رشته هنر را در حد کم، تعداد ۱۷۷ نفر (۵۴/۱ درصد) در حد متوسط و تعداد ۵۹ نفر (۱۸ درصد) در حد زیاد گزارش کردند.

جدول ۱: توزیع فراوانی نمونه‌ها برحسب میزان علاقه دانش‌آموز و والدین دانش‌آموز به هنر

متغیر	کم	متوسط	زیاد	جمع
فراوانی	۵۱	۱۶۱	۱۱۵	۳۲۷
میزان علاقه دانش‌آموز	درصد	۱۵/۶	۴۹/۲	۳۵/۲
فراوانی	۹۱	۱۷۷	۵۹	۳۲۷
میزان علاقه والدین	درصد	۲۷/۸	۵۴/۱	۱۸

شاخص‌های توصیفی: جدول ۲ نشان‌دهنده شاخص‌های توصیفی مربوط به تمایل دانش‌آموزان شامل عوامل خانوادگی، خصوصیات فردی، مدرسه و معلمان و مشاوران و تأثیر همسالان و دیگران بوده و جدول ۳ این شاخص‌ها را در مقام عدم تمایل دانش‌آموزان به انتخاب رشته هنر توصیف می‌کند.

جدول ۲: شاخص‌های توصیفی مربوط به تمایل دانش‌آموزان

شاخص‌های توصیفی	عوامل خانوادگی	خصوصیات فردی	مدرسه و معلمان و مشاوران	تأثیر همسالان و دیگران
میانگین	۳/۹۵	۴/۱۱	۳/۹۰	۳/۸۸
انحراف معیار	۰/۵۶۶	۰/۵۷۳	۰/۶۶۷	۰/۷۱۸
دامنه تغییرات	۲/۵۰	۲/۵۷	۳	۳/۵۰
کمینه	۲/۵۰	۲/۴۳	۲	۱/۵۰
بیشینه	۵	۵	۵	۵
ضریب کجی	-۰/۳۲۹	۰/۱۳۶	۰/۰۴۳	-۰/۰۵۱
ضریب کشیدگی	-۰/۲۸۹	-۰/۳۶۷	-۰/۷۰۷	-۰/۷۹۳

جدول ۳: شاخص‌های توصیفی مربوط به عدم تمایل دانش‌آموزان

شاخص‌های توصیفی	عوامل خانوادگی	خصوصیات فردی	مدرسه و معلمان و مشاوران	تأثیر همسالان و دیگران
میانگین	۴	۳/۳۲	۳/۹۶	۳/۹۱
انحراف معیار	۰/۵۶۷	۰/۷۶۲	۰/۸۲۷	۰/۶۹۸
دامنه تغییرات	۲/۵۰	۳	۳	۲/۶۰
کمینه	۲/۵۰	۱/۶۰	۲	۲/۴۰
بیشینه	۵	۵	۵	۵
ضریب کجی	۰/۲۰۳	-/۴۵۰	-۰/۲۲۸	-۰/۱۲۰
ضریب کشیدگی	-۰/۶۲۵	-۰/۷۷۴	-۰/۴۹۸	-۱/۱۵

بررسی نرمال یا غیرنرمال بودن داده‌های تحقیق: همان‌طور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، سطح معناداری‌های به دست آمده در تمام مؤلفه‌ها (تمایل و عدم تمایل) بزرگ‌تر از ۰/۰۵

هستند. پس با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که داده‌های تحقیق از ویژگی نرمال بودن تبعیت می‌کنند. بنابراین، می‌بایست از آزمون‌های پارامتریک برای تحلیل داده‌ها استفاده کرد.

جدول ۴: آزمون K-S مربوط به مؤلفه‌های تحقیق

Sig	K-S	مؤلفه	
۰/۱۳۲	۱/۴۴	عوامل خانوادگی	تمایل دانش‌آموزان به رشته هنر
۰/۳۳۳	۱/۴۳	خصوصیات فردی	
۰/۲۰۶	۲	مدرسه و معلمین و مشاورین	
۰/۱۱۴	۱/۷۶	تأثیر همسالان و دیگران	
۰/۰۹۷	۲/۳۳	عوامل خانوادگی	عدم تمایل دانش‌آموزان به رشته هنر
۰/۱۱۷	۲/۳۶	خصوصیات فردی	
۰/۱۴۵	۲/۱۹	مدرسه و معلمین و مشاورین	
۰/۱۳۰	۱/۴۴	تأثیر همسالان و دیگران	

تحلیل استنباطی داده‌ها: برای بررسی مناسب بودن داده‌ها برای استفاده از روش تحلیل عاملی، ابتدا از آزمون بارتلت و KMO (که اطلاعاتی درباره‌ی توان عاملی شدن داده‌ها می‌دهند) استفاده شده است. از آنجایی که مقدار KMO بالاتر از ۰/۶ به عنوان مقیاسی قابل قبول برای توانایی عاملی بودن داده‌ها قابل پذیرش است، داده‌های جدول ۵ نیز این مقدار را برابر با ۰/۶۶۰ نشان می‌دهد؛ سطح معناداری آزمون بارتلت نیز نشان می‌دهد که داده‌ها برای اجرای تحلیل عاملی مناسب هستند.

سؤال ۱: عوامل مؤثر در تمایل دانش‌آموزان به رشته هنر کدامند؟

جدول ۵: آزمون بارتلت و کومو مربوط به سؤال ۱ تحقیق

۰/۶۶۰	KMO
۴۸۸	کای اسکوئر
۳۶	درجه آزادی
۰/۰۰۰	سطح معناداری

با توجه به جدول ۶ نتایج حاصل از تحلیل عاملی بر روی پاسخ‌های ۳۲۷ نفر از دانش‌آموزان، چهار عامل را به عنوان عوامل مؤثر در تمایل دانش‌آموزان به رشته هنر نشان می‌دهد.

جدول ۶: استخراج مجموعه اولیه عامل‌های سؤال ۱ تحقیق

ردیف	مقادیر ویژه		مقادیر ویژه بعد از استخرا			مقادیر ویژه بعد از چرخش		واریماکس
	درصد	تراکمی	جمع	درصد	تراکمی	جمع	درصد	
۱	۲۶	۲۶	۲۶	۲۶	۲۶	۲۶	۲۶	۲۰/۲۳
۲	۱۵/۵۰	۴۱/۵۶	۱۵/۵۰	۴۱/۵۶	۱۵/۵۲	۵۶/۹۲	۱۶/۹۲	۳۷/۱۶
۳	۱۳/۱۹	۵۴/۷۵	۱۳/۱۹	۵۴/۷۵	۱/۴۵	۱۶/۲۰	۱۶/۲۰	۵۳/۳۶
۴	۱۱/۹۳	۶۶/۶۹	۱۱/۹۳	۶۶/۶۹	۱/۱۹	۱۳/۳۲	۱۳/۳۲	۶۶/۶۹

بارهای عاملی عوامل مؤثر تمایل دانش‌آموزان به رشته هنر پس از چرخش عامل‌ها و مشخص شدن سهم هر یک از آن‌ها نشان داد که چهار عامل را می‌توان به عنوان عوامل مؤثر در تمایل دانش‌آموزان به رشته هنر شناسایی کرد که میزان اثرات کلی این عوامل برابر با ۶۶/۶۹ درصد بوده است. نامگذاری هر یک از عوامل استخراج شده به شرح زیر صورت گرفته است:

۱- عامل اول: خصوصیات فردی نام گرفته است. این عامل ۳۹ درصد بار عاملی عوامل شناسایی شده را به خود اختصاص داده است و ۱۰ گویه را شامل می‌شود. در این عامل بیشترین وزن عاملی به گویه سطح نمره و معدل دروس با وزن ۰/۵۱۸ و کم‌ترین وزن عاملی به گویه الگو قرار دادن هنرمندان با وزن ۰/۴۰۱ تعلق دارد.

۲- عامل دوم: عوامل خانوادگی نام گرفته است. این عامل ۲۳/۲۴ درصد بار عاملی عوامل شناسایی شده را به خود اختصاص داده است و ۷ گویه را شامل می‌شود. در این عامل بیشترین وزن عاملی به گویه اطلاعات اعضای خانواده درباره رشته‌های هنری با وزن ۰/۵۷۹ و

کم‌ترین وزن عاملی به گویۀ تعداد اعضای خانواده با وزن $0/404$ تعلق دارد (نمودار ۴-۱۲).

۳- عامل سوم: مدرسه و معلمان و مشاوران نام گرفته است. این عامل $19/77$ درصد بار عاملی عوامل شناسایی شده را به خود اختصاص داده است و 7 گویه را شامل می‌شود. در این عامل بیشترین وزن عاملی به گویۀ برنامه‌ریزی و مشاورۀ مناسب با وزن $0/586$ و کم‌ترین وزن عاملی به گویۀ راهنمایی لازم درباره آینده شغلی با وزن $0/401$ تعلق دارد.

۴- عامل چهارم: تأثیر همسالان و دیگران نام گرفته است. این عامل $17/92$ درصد بار عاملی عوامل شناسایی شده را به خود اختصاص داده است و 5 گویه را شامل می‌شود. در این عامل بیشترین وزن عاملی به گویۀ نحوه آموزش و تدریس معلمان با وزن $0/563$ و کم‌ترین وزن عاملی به گویۀ تأثیر افراد مطلع و با نفوذ با وزن $0/403$ تعلق دارد.

سؤال ۲: اولویت‌بندی عوامل مؤثر در تمایل دانش‌آموزان به انتخاب رشته هنر چگونه است؟

جدول ۷: آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی هر یک از عوامل مؤثر تمایل دانش‌آموزان به رشته هنر

مؤلفه	رتبه میانگین	Chi-Square	درجه آزادی	سطح معناداری
عوامل خانوادگی	۲/۴۳			
خصوصیات فردی	۲/۸۴			
مدرسه و معلمان و مشاوران	۲/۴۰	۳۶/۲۵	۳	۰/۰۰۰
تأثیر همسالان و دیگران	۲/۳۳			

همانطور که در جدول ۷ نشان داده شده است، نتایج حاصل از آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی هر یک از عوامل، مشخص کرده است که عوامل مربوط به خصوصیات فردی با رتبه میانگین $2/84$ سهم بیشتری از سایر مؤلفه‌ها در تمایل دانش‌آموزان به انتخاب رشته هنر داشته است و بعد از آن به ترتیب عوامل خانوادگی با رتبه میانگین $2/43$ ، عوامل مربوط به مدرسه و معلمان و مشاوران با رتبه میانگین $2/40$ و عوامل مربوط به همسالان و دیگران با رتبه میانگین $2/33$ قرار گرفته است.

سؤال ۳: عوامل مؤثر در عدم تمایل دانش‌آموزان به انتخاب رشته هنر کدامند؟ برای بررسی مناسب بودن داده‌ها برای استفاده از روش تحلیل عاملی، ابتدا از آزمون بارتلت و KMO (که اطلاعاتی درباره توان عاملی شدن داده‌ها می‌دهند) استفاده شده است. از آنجایی که مقدار KMO بالاتر از ۰/۶ به عنوان مقیاسی قابل قبول برای توانایی عاملی بودن داده‌ها قابل پذیرش است، داده‌های جدول ۸ نیز این مقدار را برابر با ۰/۶۲۱ نشان می‌دهد؛ سطح معناداری آزمون بارتلت نیز نشان می‌دهد که داده‌ها برای اجرای تحلیل عاملی مناسب هستند.

جدول ۸: آزمون بارتلت و کومو مربوط به سؤال ۳ تحقیق

۰/۶۲۱	KMO
۶۰۲	کای اسکوتر
۳۶	بارتلت درجه آزادی
۰/۰۰۰	سطح معناداری

با توجه به جدول ۹ نتایج حاصل از تحلیل عاملی بر روی پاسخ‌های ۳۲۷ نفر از دانش‌آموزان، چهار عامل را به عنوان عوامل مؤثر در عدم تمایل دانش‌آموزان به رشته هنر نشان می‌دهد.

جدول ۹: استخراج مجموعه اولیه عامل‌های سؤال ۳ تحقیق

مقادیر ویژه		مقادیر ویژه بعد از استخراج مؤلفه		مقادیر ویژه بعد از چرخش واریماکس		جمع	جمع	جمع	جمع
درصد	تراکمی	درصد	تراکمی	درصد	تراکمی				
۲۴/۹۸	۲۴/۹۸	۲۴/۹۸	۲۴/۹۸	۲۴/۹۸	۲۴/۹۸	۲/۲۴	۲/۲۴	۲/۲۴	۱
۱۹	۴۴	۱۹	۴۴	۱۹	۴۴	۱/۷۱	۱/۷۱	۱/۷۱	۲
۱۳/۹۷	۵۷/۹۸	۱۳/۹۷	۵۷/۹۸	۱۳/۳۶	۵۷/۹۸	۱/۲۵	۱/۲۵	۱/۲۵	۳
۱۱/۷۸	۶۹/۷۶	۱۱/۷۸	۶۹/۷۶	۱۵/۶۴	۶۹/۷۶	۱	۱	۱	۴

بارهای عاملی عوامل مؤثر بر تمایل دانش‌آموزان به رشته هنر پس از چرخش عامل‌ها و مشخص شدن سهم هر یک از آن‌ها نشان داد که چهار عامل را می‌توان به عنوان عوامل مؤثر در عدم تمایل دانش‌آموزان به رشته هنر شناسایی کرد که میزان اثرات کلی این عوامل برابر با ۶۹/۷۶ درصد بوده است. نام‌گذاری هر یک از عوامل استخراج شده به شرح زیر انجام شده است:

۱- عامل اول: عوامل خانوادگی نام گرفته است. این عامل ۳۵/۸۰ درصد بار عاملی عوامل شناسایی شده را به خود اختصاص داده است و ۷ گویه را شامل می‌شود. در این عامل بیشترین وزن عاملی به گویه میزان درآمد والدین با وزن ۰/۶۰۷ و کم‌ترین وزن عاملی به گویه علاقه والدین به هنر با وزن ۰/۴۰۵ تعلق دارد.

۲- عامل دوم: مدرسه و معلمان و مشاوران نام گرفته است. این عامل ۲۷/۲۳ درصد بار عاملی عوامل شناسایی شده را به خود اختصاص داده است و ۷ گویه را شامل می‌شود. در این عامل بیشترین وزن عاملی به گویه راهنمایی لازم برای ورود به رشته هنر با وزن ۰/۶۴۱ و کم‌ترین وزن عاملی به گویه ارزیابی مناسب تحصیلی با وزن ۰/۴۰۶ تعلق دارد.

۳- عامل سوم: تأثیر همسالان و دیگران نام گرفته است. این عامل ۲۰ درصد بار عاملی عوامل شناسایی شده را به خود اختصاص داده است و ۵ گویه را شامل می‌شود. در این عامل بیشترین وزن عاملی به گویه سطح علمی معلمان با وزن ۰/۵۵۹ و کم‌ترین وزن عاملی به گویه تأثیر دوستان و همسالان با وزن ۰/۴۰۱ تعلق دارد.

۴- عامل چهارم: خصوصیات فردی نام گرفته است. این عامل ۱۶/۸۸ درصد بار عاملی عوامل شناسایی شده را به خود اختصاص داده است و ۱۰ گویه را شامل می‌شود. در این عامل بیشترین وزن عاملی به گویه آسان‌تر بودن تحصیل در رشته‌های هنری با وزن ۰/۶۷۴ و کم‌ترین وزن عاملی به گویه سن با وزن ۰/۴۰۵ تعلق دارد.

سؤال ۴: اولویت‌بندی عوامل مؤثر در عدم تمایل دانش‌آموزان به انتخاب رشته هنر چگونه است؟

همان‌طور که در جدول ۱۰ نشان داده شده است، نتایج حاصل از آزمون فریدمن به‌منظور رتبه‌بندی هر یک از عوامل، مشخص کرده است که عوامل خانوادگی با رتبه میانگین ۲/۹۳

سه‌م بیشتری از سایر مؤلفه‌ها در عدم تمایل دانش‌آموزان به انتخاب رشته هنر داشته است و بعد از آن به ترتیب عوامل مربوط به مدرسه و معلمان و مشاوران با رتبه میانگین ۲/۷۲، عوامل مربوط به همسالان و دیگران با رتبه میانگین ۲/۶۶ و خصوصیات فردی با رتبه میانگین ۱/۶۹ قرار گرفته است.

جدول ۱۰: آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی هر یک از عوامل مؤثر در عدم تمایل دانش‌آموزان به رشته

هنر

مؤلفه	رتبه میانگین	Chi-Square	درجه آزادی	سطح معناداری
عوامل خانوادگی	۲/۹۳			
خصوصیات فردی	۱/۶۹	۱۹۳	۳	۰/۰۰۰
مدرسه و معلمان و مشاورین	۲/۷۲			
تأثیر همسالان و دیگران	۲/۶۶			

بحث و نتیجه‌گیری

بر اساس نتایج بدست آمده می‌توان نتیجه‌گیری کرد که به ترتیب اولویت، خصوصیات فردی، عوامل خانوادگی، مدرسه و معلمان و مشاوران، تأثیر همسالان و دیگران چهار عاملی هستند که در تمایل دانش‌آموزان به رشته هنر تأثیر دارند. همچنین عوامل خانوادگی، مدرسه و معلمان و مشاوران، تأثیر همسالان و دیگران، خصوصیات فردی به ترتیب مذکور چهار عاملی هستند که در عدم تمایل دانش‌آموزان به رشته هنر تأثیر دارند. همانگونه که ملاحظه می‌شود «خصوصیات فردی» به عنوان مهم‌ترین عامل در گرایش دانش‌آموزان به رشته‌های هنر شناخته شده است. متغیری که در هیچ یک از تحقیقات بررسی شده به آن اشاره نشده است، حال آنکه خصوصیات فردی مانند استعداد هنری، نوگرایی و شهرت‌طلبی، می‌تواند انگیزه‌ها و گرایش‌های فرد را در هنرجویی یا انتخاب دیگر رشته‌های تحصیلی تحت‌الشعاع قرار دهد.

همچنین نتایج مربوط به سؤال اول تحقیق نشان داد که با وجود آنکه در تحقیقات پیشین یا به نقش «عوامل خانوادگی» به عنوان یک فاکتور مهم در گرایش دانش‌آموزان به انتخاب رشته دانش‌آموزان توجه نشده است یا در پژوهش‌هایی مانند تحقیق موسوی (۱۳۹۲) به عنوان یک فاکتور فاقد اهمیت شناخته شده است، متغیرهایی چون علاقه والدین به هنر، دانش و اطلاعات

هنری آن‌ها و همچنین سن والدین می‌تواند در گرایش دانش‌آموزان به انتخاب رشته هنر مؤثر باشد.

تأکید شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر بر نقش معلمان و مشاوران با پژوهش‌های موسوی (۱۳۹۲)، مرادی و اخوان تفتی (۱۳۹۲)، طالع‌زاری (۱۳۹۵)، ایبراهیم و همکاران (۲۰۱۴)، لیانگ (۲۰۰۸)، آدامز و سالومی (۲۰۱۴) و احمد و همکاران (۲۰۱۷) درباره نقش مؤثر هدایت تحصیلی توسط معلمان و مشاوران مدرسه همسو بود، همچنین درباره نقش گروه همسالان با پژوهش‌های موسوی (۱۳۹۲)، آدامز و سالومی (۲۰۱۴) و مک فادن (۲۰۱۵) همخوانی داشت. اما نتیجه تحقیقات موسوی (۱۳۹۲)، اخوان تفتی (۱۳۹۲)، آدامز و سالومی (۲۰۱۴) و مک فادن (۲۰۱۵) و احمد و همکاران (۲۰۱۷) درباره انتخاب رشته بر حسب آینده شغلی را تأیید نمی‌کند. شاید دلیل این امر این باشد که هنر، رشته‌ای است که معمولاً فارغ از آینده‌نگری یا کسب درآمد و صرفاً بر اساس عشق، علاقه‌مندی و استعداد به آن توجه می‌شود. در نتایج به‌دست آمده از تحقیق حاضر، بر خلاف نتایج پژوهش ماتیسون (۲۰۰۸)، شرکت‌کنندگان نمرات و سوابق تحصیلی را در انتخاب رشته هنر مؤثر ندانستند. شاید به این خاطر که در سال‌های اخیر با پررنگ‌تر شدن فرآیند هدایت تحصیلی در مدارس، از تأکید آموزش و پرورش نیز بر نمرات و معدل سال نهم دانش‌آموزان کاسته شده و سعی می‌شود عملکرد اخیر دانش‌آموز و وضعیت درسی او ملاک انتخاب رشته قرار نگیرد. هرچند که هنوز نمرات هر سه سال دوره متوسطه اول یعنی پایه‌های هفتم، هشتم و نهم یکی از فاکتورهای مهم انتخاب رشته است.

مقایسه نتایج مربوط به سؤال سوم نشان داد، که یک سری پیش‌دآوری‌ها، عدم واقع‌بینی و باورهای غلط نسبت به مسئله انتخاب رشته‌های هنری وجود دارد؛ به طوری که خانواده‌های دانش‌آموزان مستعد ترجیح می‌دهند فرزندانشان در دبیرستان تحصیل کنند تا هنرستان. همچنین شرایط موجود در مدرسه، معلمان و مشاوران، دوستان و همسالان و نظر والدین، نقش پررنگی در ادامه تحصیل و انتخاب رشته دانش‌آموزان دارند. پاسخ‌های به دست آمده از سؤال سوم مغایر نتیجه مرادی و اخوان تفتی (۱۳۹۲) بود که بیان کرده بودند والدین در انتخاب رشته دانش‌آموزان نقشی ندارند، اما با نتایج پژوهش والادز (۲۰۰۲) و هافمن (۱۹۷۸) همسو بود که والدین را دارای نقش مؤثری در انتخاب رشته دانش‌آموزان می‌دانستند.

نتایج مربوط به سؤال چهارم تحقیقات نشان داد که عوامل خانوادگی با رتبه میانگین ۲/۹۳ سهم بیشتری از سایر مؤلفه‌ها در عدم تمایل دانش‌آموزان به انتخاب رشته هنر داشته و بعد از آن به ترتیب عوامل مربوط به مدرسه و معلمان و مشاوران با رتبه میانگین ۲/۷۲، عوامل مربوط به همسالان و دیگران با رتبه میانگین ۲/۶۶ و خصوصیات فردی با رتبه میانگین ۱/۶۹ قرار گرفته‌اند. محقق در بررسی‌های انجام شده به تحقیقی مشابه برخورد نکرده است تا بتواند نتایج آن را به نتایج حاصل از سؤال چهارم تحقیق خود مقایسه کند. شاید بتوان دلیل آن را این گونه عنوان کرد که پژوهش‌های موجود، براساس شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش انجام شده است و تحقیق حاضر فقط مختص به رشته هنر است.

همانگونه که ملاحظه می‌شود، عوامل مؤثر بر انتخاب رشته هنر در مقایسه با انتخاب سایر رشته‌های تحصیلی قابل تعمق است. به این نکته باید در امر هدایت تحصیلی دانش‌آموزان توجه شود که دانش‌آموزان در انتخاب رشته تحصیلی هنر، به دور از مسائلی مانند غایت‌اندیشی، تفکر درباره بازار کار یا در نظر گرفتن وضعیت تحصیلی و نمرات کلاسی، به ادامه تحصیل در هنرستان‌ها گرایش پیدا می‌کنند. بنابراین، بر اساس نتایج به‌دست آمده، پیشنهاد می‌شود که مسئولان آموزش و پرورش، مشاوران تحصیلی و خانواده‌ها، امر انتخاب رشته را جدی بگیرند، در طی سال تحصیلی دانش‌آموزان را با رشته‌های مختلف آشنا کنند و آن‌ها را بر اساس علاقه، توانایی، رغبت و استعداد به شاخه‌های مختلف رشته هنر هدایت کنند. بدین منظور لازم است تا معلمان و مسئولان نسبت به رشته هنر آگاه بوده تا بتوانند طی ساعات آموزش رسمی یا غیررسمی اطلاعات مفید و مناسب را به دانش‌آموزان ارائه کنند.

از سوی دیگر با توجه به آنکه نگرش اولیاء دانش‌آموزان تأثیر زیادی بر انتخاب و تصمیم‌گیری دانش‌آموز دارد و به دلایل مختلف، رشته‌های هنری از دیدگاه خانواده‌ها بسیار ساده تصور می‌شود، برای رهایی از این پندار پیشنهاد می‌شود که خانواده‌ها با توجه به میزان ظرفیت و توانایی دانش‌آموز، اطلاعات لازم در زمینه رشته‌های گوناگون هنری را کسب کرده و آگاه‌تر از گذشته در هدایت تحصیلی فرزندشان مشارکت کنند. در این راستا شرکت اولیاء دانش‌آموزان سال اول دبیرستان در کلاس‌های آموزش و مشاوره خانواده در مدارس، مفید به نظر می‌رسد و می‌توان در این کلاس‌ها به توجیه، بحث، بررسی و معرفی رشته‌های مختلف دبیرستانی و دانشگاهی اقدام کرد.

در پایان پیشنهاد می‌شود در همین زمینه، یک پژوهش کیفی به صورت مصاحبه عمیق و دقیق به واکاوی اولویت‌ها و موارد اثرگذار در انتخاب رشته از دیدگاه والدین، دبیران و دانش‌آموزان اقدام کند. همچنین اجرای تحقیقی مشابه با تحقیق حاضر، در مدارس پسرانه پیشنهاد می‌شود؛ تا ضمن شناسایی عوامل مختلف مؤثر در انتخاب رشته هنر در بین دانش‌آموزان پسر، امکان بررسی عوامل مختلف مؤثر در انتخاب رشته هنر دانش‌آموزان بر اساس جنسیت آن‌ها فراهم شود.

منابع

- افشار مهاجر، کامران (۱۳۹۱). *هنرمند ایرانی و مدرنیسم*. چاپ دوم. تهران: دانشگاه هنر.
- امین بیدختی، علی اکبر و دارایی، مریم (۱۳۹۰). بررسی علل گرایش کم دانش‌آموزان دختر مستعد به رشته‌ی علوم انسانی در دبیرستان‌های شهر سمنان. *فصلنامه رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*، ۵ (۲): ۱-۲۸.
- طالع زاری، ملیحه (۱۳۹۵). بررسی عوامل مؤثر بر هدایت تحصیلی و شغلی دانش‌آموزان نظام جدید متوسطه آموزش و پرورش شهرستان شاهرود، دومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت و فناوری اطلاعات و ارتباطات. تهران.
- غنی پارسا، مهدی (۱۳۹۰). آموزش هنر در مدارس، رشد آموزش هنر، ۲۷ (۱): ۱۸-۲۱.
- قاسمی کلیجی، رهبر (۱۳۷۶). *بررسی علل عدم گرایش دانش‌آموزان ساعی نظام جدید متوسطه به رشته‌های فنی و حرفه‌ای شهرستان قائم‌شهر در سال تحصیلی ۷۶-۷۵*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته برنامه‌ریزی درسی دانشگاه مازندران.
- موسوی، سید محمد (۱۳۹۲). *بررسی عوامل مؤثر در انتخاب رشته‌های فنی و حرفه‌ای از سوی دانش‌آموزان پسر در استان سمنان*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی تهران.
- مرادی، انسیه و اخوان تفتی، مهناز (۱۳۹۲). بررسی رضایت دانش‌آموزان دوره متوسطه نظری از انتخاب رشته خویش و عوامل مؤثر بر آن، *فصلنامه روانشناسی تربیتی*، ۲۸ (۹): ۱۲۲-۱۳۹.
- Adams, A., & Salome, A. A. (2014). Factors affecting the choice of science subjects among female students in Jigawa Metropolis, Nigeria. *Creative education*, 5(14): 1296-1304.
- Ahmed, K. A., Sharif, N. & Ahmad, N. (2017). Factors Influencing Students' Career Choices: Empirical Evidence from Business Students. *IBIMA Online Publishing Journal of Southeast Asian Research*. Article ID 718849. 1-15.
- Alexander, Victoria D. & Anne E. Bowler. (2014). Art at the crossroads: The arts in society and the sociology of art. *Poetics Journal*, 43 (1): 1-19.
- Alsaggar, Mowafaq Ali. Shukran. & Qasem Abdel-Karim (2014). The Role of Art Education in the Future of Society and Orientations Towards the use of Media in Various Aspects of Life. *Arts and Social Sciences Journal*. 5(1): 1-6.
- Chessin, D. & Zander, M. J. (2006). The nature of science and art, *science scope*,

29(8):42-46.

- Engel, Y., van Burg, E., Kleijn, E. & Khapova, S. N. (2017). Past Career in Future Thinking: How Career Management Practices Shape Entrepreneurial Decision Making. *Strategic Entrepreneurship Journal*.11(2):122-144.
- Farenga, S. J. & Ness, I. (2015). *Encyclopedia of education and human development*, New York. Publisher: Routledge.
- Hoffman, L. W. (1978). Changes in family roles, socialization, and sex differences. *Educational Horizons*, 57(1): 10-18.
- Ibrahim, F. R., Aloka, P. J., Wambiya, P. & Raburu, P. (2014). Perceptions on the Role of Guidance and Counselling Programme on Kenyan Secondary School Students' Career Decision Making. *Journal of Educational and Social Research*, 4(6): 313-324.
- Kim, Y. H. & Choi, N. Y. (2016). The Role of Curiosity, Avoidance, Ethnic Identity, and Career Barriers in Asian American College Students' Career Decision-making Self-efficacy, *International Journal of Psychology*, 51, 631-649
- Liang, Y. (2008). *Students' sources of teacher information: The effect of face-to-face and computer-mediated communication on student course selection and affect toward teacher*. California State University, Publisher: Long Beach.
- Mattison, G. A. (2008). *Does venue selection affect the GPA? A study of online and on campus final course grades*. Minnesota. Publisher: Capella University.
- McFadden, M. (2015). *What Factors Influence College Choice for Today's Students*. from: <https://www.upandup.agency/digital-marketing/reasons-students-choose-university>
- Tyler, L. E. (1997). *The work of the counselor*. (3rd. ed), new york: Appleton century crofts.
- UNESCO.(2017).From:<http://www.unesco.org/new/en/education/themes/education-building-blocks/technical-vocational-education-and-training-tvet/> .2017-12-7.
- Valadez, J. R. (2002). The influence of social capital on mathematics course selection by Latino high school students. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 24(3): 319-339.
- Watson, M., McMahan, M., Foxcroft, C., & Els, C. (2010). Occupational aspirations of low socio-economic Black South African children. *Journal of Career Development*, 37(4): 717-734.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Identifying the Factors Related to Tendency and Reluctance of Students in Choosing Art Major: A Case Study of Female High School Students in Tehran

---

Neda Ebrahimi Moghadam¹

PhD student of Educational Administration, Tehran University, Tehran, Iran

Bitā Samadi

MA in Educational Studies, Islamic Azad University of Roodehen, Tehran, Iran

Asghar Sharifi

Assistant professor, Faculty of Education, Islamic Azad University of Roodehen, Tehran, Iran

Abstract

The aim of this study was to identify the factors influencing the tendency and unwillingness of students to choose the major of art in high school. The population of this descriptive survey included female students of first grade at secondary schools in city of Tehran (region 2) in 2015. Out of this population, 327 people were selected by cluster random sampling. The data was collected using a researcher-made questionnaire based on Likert scale. The validity of the questionnaire was confirmed using experts' views and its reliability was estimated by the use of Cronbach alpha as 0.77. For analyzing the data, K-S test, factor analysis and Friedman test were used. The results showed that personal characteristics; family factors; school, teachers and counselors; and the impact of peers and others were respectively four factors that affected the students' interest in the field of art. In addition, the results of the research indicated that in order of priority, family factors, school, teachers and counselors, the

impact of peers and others, and individual characteristics were four factors that affected the students' unwillingness in the field of art. Identifying and investigating these factors can be useful in the student's educational guidance process.

Keywords: Major Choice, Art studies, Technical school, Vocational school, First grade of high school

